

דברי תורה לפסח

מאת ד"ר טובה גנזל

פסח במקדש

תיאור לחג הפסח שנחגג בנביאים קיים בימי יהושע, חזקיהו, יאשיהו, יחזקאל ועזרא. התיאור הראשון מופיע בימי יהושע: **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גָּלוּתִי אֶת חֲרַפְתּוֹ מִצְרַיִם מֵעַלְיֵכֶם ... וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרְבֹת יְרִיחוֹ"** (פרק ה, ט-יב). עם ישראל חזר לארצו, ומתחיל לחיות מבלי להיזקק למן, בלא הביטוי השמימי לקשר שבין ה' לעמו. על כן, הוא מנכיח את הברית בדרך חלופית שהיא ארצית ואיננה תלויה בנס מיד עם כניסתו לארץ תחילה ע"י ברית המילה ומיד אח"כ ע"י חגיגת חג הפסח במועדו.

שנים אח"כ, חזקיהו המלך (שמולך ביהודה לאחר שנים שבהם המלך אחז אביו, עבד עבודה זרה, וטימא את המקדש) מטהר את המקדש בירושלים, ומבער ממנו את העבודה הזרה. בסיום טיהור המקדש, מבקש חזקיהו, גם הוא, לציין את הברית ההיסטורית שבין ה' לעמו, בדרך שנעשתה בימי יהושע, בחגיגת חג הפסח. אולם ספר מלכים וספר ישעיהו, המתארים כל אחד בדרכו את קורות חזקיהו המלך, אינם מגלים לנו דבר על חגיגות הפסח שחגג חזקיהו. אולי יש בכך רמז לכך שהחגיגות הללו לא נחקקו כאירוע שהיה בעל חשיבות היסטורית בעת העלאת קורות עם ישראל על הכתב בספרי נבואה אלו? ומדוע בכל זאת מתאר ספר דברי הימים את חג הפסח שחגג חזקיהו בפרוטרוט? **"וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה ... לֵבְרֹא**

לבית ה' בירושלם לעשות פסח לה' אלהי ישראל: ויועץ המלך ושאריו וכל הקהל בירושלם לעשות הפסח בתדוש השני: כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הפהנים לא התקדשו למדי והעם לא נאספו לירושלם:... וינעמדו דבר להעביר קול בכל ישראל מבאר שבע ועד דן לבוא לעשות פסח לה' אלהי ישראל בירושלם כי לא לרב עשו ככתוב: "יתכן שהסיבה לכך נעוצה בדרך שבה נחגג חג הפסח בשנה זו, לא היה זה פסח שנחגג כמקובל, היה זה "פסח בחודש השני". יודגש לא "פסח שני" שנחגג יום אחד בלבד, אלה: "ויאספו ירושלם עם רב לעשות את תג המצות בתדוש השני קהל לרב מאד: ... וישחטו הפסח בארבעה עשר לתדוש השני... ויעשו בני ישראל הנמצאים בירושלם את חג המצות שבועת ימים". פסח נחגג בחודש השני ובמשך שבוע שלם, שלא במועדו. למרות זאת ועל אף שלא כולם הקריבו בטהרה את קרבנותיהם בפסח שנחגג בימי חזקיה - היה זה פסח ייחודי - חגיגות החג שימחו את העם בצורה שלא היה כדוגמתה: "מימי שלמה בן דויד מלך ישראל לא כזאת בירושלם" (דברי הימים ב פרק ל, א - כז). אולם הצלחתו הייתה לשעתה בלבד. זאת משום שפסח - כביטוי לברית שבין ה' לעמו יש לעשות רק בהתאם לכללי הפסח המוזכרים בתורה על מנת שישפיע לדורות.

לאחר חזקיהו מלכו בירושלים שני מלכים שהעמיקו את העבודה זרה בארץ, תחילה מנשה ואחריו בנו אמן. יאשיהו, בנו שמלך אחרי אביו וסבו החוטאים ביקש אף הוא לכרות מחדש את הברית שבין עם ישראל לקב"ה, גם הוא באמצעות חגיגת חג הפסח. החג נחגג הפעם בטהרה ובקדושה. נראה שזאת הסיבה לכך שתאורי החג מצויים במלכים וגם בדברי הימים והכתוב מדגיש הפעם כי: "כי לא נעשה כפסח הזה מימי השפטים אשר שפטו את ישראל וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה". (מלכים ב פרק כג, כא-כז). פסח זה אף היה תיקון והשלמה לכל הליקויים שהיו נחלת הפסח בימי חזקיהו, הוא נחגג בזמן, וכל העם הקריב את קרבן הפסח בטהרה: ויעש יאשיהו בירושלם פסח לה' וישחטו הפסח בארבעה עשר לתדוש הראשון:... וישחטו הפסח והתקדשו והקינו לאחיהם לעשות כדבר ה' ביד משה" (דברי הימים ב פרק לה, א-יט). ועל כן מציין הכתוב כי: "ולא נעשה פסח כמהו בישראל מימי שמואל הנביא וכל מלכי ישראל לא עשו כפסח אשר עשה יאשיהו והפהנים והלויים וכל יהודה וישראל הנמצא ויושבי ירושלם".

לבסוף, גם בראשית ימי הבית השני, ומיד יד אחר שסיימו לבנות את המקדש חוגגים העולים פסח מתוך שמחה גדולה ובתקוה שהברית שבין עמ"י והקב"ה תבוא לידי ביטוי במקדש מעתה, אחרי תקופת החורבן והגלות: "ויעשו בני הגולה את הפסח בארבעה עשר לתדוש הראשון: כי הטהרו הפהנים והלויים פאחד פלם טהורים וישחטו הפסח לכל בני הגולה ולאחיהם הפהנים ולקדם" (עזרא פרק ו, יט-כב). גם כאן מדגיש הכתוב כי פסח נעשה במועדו וכהלכתו - בשונה מהפסח שחגג חזקיהו, מתוך תקוה שפסח זה ישאיר את חותמו ואולי אף יהיה תחילה של תקופה שבה יחגגו את חג הפסח בקביעות, בשונה מהמצב לאורך שנים רבות שבהם עמד בית המקדש הראשון.

נסיים בתקוה שגם בעתיד נזכה לחגוג את פסח בבית המקדש, אולי ע"פ המתווה שמצוי בנבואת יחזקאל לחגיגת חג הפסח, (על אף שהוא שונה במידה מסוימת מהפסח שקיימו בימי הבית הראשון והשני): "בראשון בארבעה עשר יום לתדוש יהנה לכם הפסח חג שבועות ימים מצות יאכל: ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל עם הארץ פר חטאת" (יחזקאל פרק

פסח כשר ושמח!

מה, יח-כד).